

Den första finska undersökningen om Heikki Räisänenens tänkande

– Eskola belyser Räisänenens okända sidor

Teologiska institutets i Finland forskare Timo Eskola har skrivit en omfattande bok om den västerländska bibelforskningens utveckling. De olika riktningarna inom forskningen speglas genom emeritusprofessor Heikki Räisänenens tänkande. En engelskspråkig version har just kommit ut på Brill förlag, och en kortare finländsk undersökning "Tulkinnan kahleissa" som är riktad till en bredare allmänhet har också just publicerats. En av Eskolas upptäckter är, att endast ett fåtal människor i Finland tidigare har förstått Räisänenens tänkande.

Forskare Timo Eskola, är inte Räisänen en av vår tids mest kända bibelforskare? Hur kan du då säga att man inte har förstått honom i Finland?

- Min forskning fick ett överraskande resultat. Även om man har diskuterat Räisänenens enskilda texter, är grunderna för hans tänkande ganska obekanta. Jag har t.ex. inte hört någon nämna det att Räisänenens åsikter grundar sig på koranforskning från första början. Räisänen själv har i flera sammanhang sagt, att han kom in på sin idé om tolkningens "ständiga kedja" när han forskade i Koranen. Han jämförde Mohammeds tankar med Paulus brev, och Räisänen anser, att de båda sökte efter nya tolkningar för sina religioner när de mötte kriser i sina sammanhang. Man har i Finland praktiskt taget inte alls diskuterat detta drag i Räisänenens tänkande, fast det för honom utgör grunden för allting.

Vad tänker du att är den viktigaste faktorn i Räisänenens tänkande?

- Räisänen har skapat en sociologisk teori. I sina böcker säger han, att han följer Peter Bergers kunskapssociologi, och bakom Berger finns Weber, som har utvecklat hela sociologin. Weber uppfattade religio-

nen som en viktig funktion för mänskligheten. Också för Räisänen är religionen bara en symbolvärld, som människorna har outsourcat, och som håller ihop samhället och för det vidare. Denna modell är sociologisk. Räisänen påstår, att varje kultur skapar sina egna symboler och att religionen utvecklas från århundrade till århundrade.

Är det inte så, att en sådan här tolkning blandar kultur och religion med varandra?

- Hans tolkning kan kallas kulturalism. Religionen betraktas som en komponent av kulturen. Samtidigt ger detta drag en djupare betydelse för den ovan nämnda "tolkningens kedja". När vetenskapen och filosofin utvecklas, får denna kedja nya länkar, som är märkbart olika jämfört med de tidigare. I själva verket skiljer Räisänen dessa länkar så kraftigt från varandra, att det är lite svårt att tala om en "kedja".

Vad menar du med det, att Räisänen skiljer tolkningens länkar från varandra? Anser Räisänen, att religionens förändringar är sinsemellan motstridiga?

- Det här är egentligen kärnan i Räisänenens tolkningsmodell. Han lånar tanken från

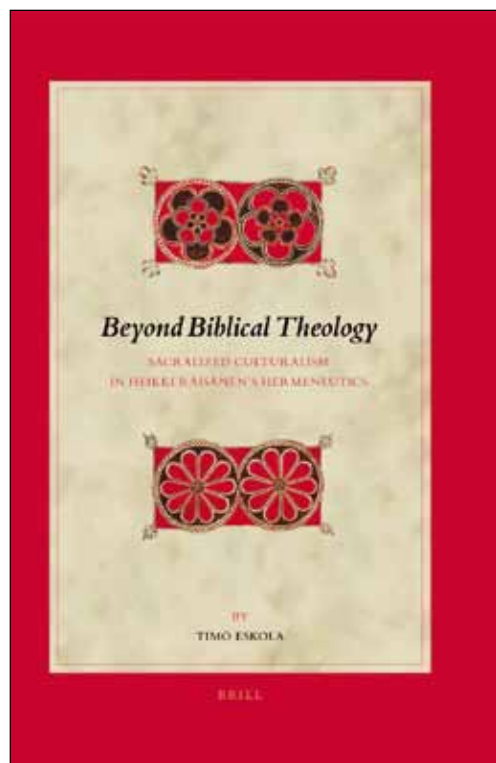
sin företrädare Berger om hur en religion som är under utveckling av sin natur alltid är "heretisk". De använder termen "heretiskt imperativ." Räsänen menar, att nya uppfattningar alltid uppstår genom kriser. Därför är de av nödvändighet alltid i konflikt med tidigare tolkningar. Denna tanke kan man först finna hos Weber. Man tror, att varje tidsperiods kultur skapar en religion, som passar för den. Den moderna religionen har därför mycket litet att göra med den klassiska kristendomen, eftersom dess världsbild och uppfattning om människan har förändrats.

Men de gamla kyrkorna existerar ju fortfarande? De har ju sin tro och bekännelse?

- Räsänen tror inte att religionen innehåller någonting hållbart. Kristendomens grund är enligt Räsänen inte Guds ord utan människornas föränderliga tankar om gudomligheter. Fast det ännu finns kvar gamla kyrkosamfund är de i Räsänens teori närmast museer där man presenterar en föråldrad historia. Den riktiga religionen finns enligt honom i den kultur vi lever i. Räsänen anser att trosbekännelserna är onödiga. I några av sina texter har han t.o.m. sagt att de kan vara farliga för moderna människor, eftersom de begränsar tänkandets frihet.

Vad anser du vara det mest överraskande draget i Räsänens tänkande?

- Troligen är det, att fastän han är berömd som bibelforskare, så forskar och tolkar Räsänen – enligt sina egna ord – egentligen inte i Bibeln. Han riktar däremot in sig på religionshistoria, vilket leder till att religionerna bedöms som en historisk helhet. Bibeln är för Räsänen bara en fas i tolkningens kedja, eller i själva verket en egen kedja, eftersom det t.o.m. inom Bibeln finns olika tolkningar. Han har alltid försökt nå bakom bibeltexterna, till den historia som han anser vara den riktiga.

Vad menar du med det, att han söker efter verkligheten bakom texterna?

- Räsänen är inte så intresserad av vad själva texterna säger. Däremot söker han efter något slags religiös brokighet, som han antar att existerade i verkligheten före texternas tillkomst. Denna verklighet är enligt honom i konflikt med det som egentligen står i texterna. Om man lite vill tillspetsa, så stör t.o.m. Bibeln i viss mån Räsänen i hans religionshistoriska arbete. Den hindrar honom att finna den äkta religiösa brokigheten. Man måste komma ihåg, att för Räsänen representerar Nya testamentet bara förstenad dogmatism, som tvingar den religiösa friheten till en trång formel. Det är ju lite överraskande, att Bibeln enligt Räsänen inte är religiöst intresserant.